

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/82975,Biernacki-Edmund-Faustyn.html>
2021-12-09, 12:13

Biernacki Edmund Faustyn

BIERNACKI Edmund Faustyn (19 XII 1866, Opoczno – 29 XII 1911, Lwów), lekarz, fizjopatolog, filozof medycyny. Syn Adolfa, urzędnika, i Joanny z Baranowskich, brat Wiktora.

Wstępne nauki pobierał w gimnazjum w Kielcach i w Lubelskim Liceum Męskim, które ukończył w 1884. Medycynę studiował na Cesarskim Uniw. Warszawskim, gdzie w 1889 otrzymał dyplom lekarski. W tymże roku został mianowany ordynatorem kliniki chorób wewnętrznych tej uczelni. W 1890, dzięki stypendium Kasy im. J. Mianowskiego, odbył podróż naukową do zagranicznych ośrodków uniwersyteckich. W Heidelbergu pracował u W. Erba i W. Kühnego, w Paryżu u J.-M. Charcota i G. Hayema, a także Giessen u F. Rigela. Po powrocie do Warszawy został ordynatorem w uniwersyteckiej Klinice Diagnostycznej Chorób Wewnętrznych uniwersytetu. W 1897–1902 był, po wygraniu konkursu, ordynatorem Szpitala Wolskiego. Na ten czas datują się bliższe zainteresowania B. teorią i filozofią medycyny. Opublikował trzy książki poświęcone tym zagadnieniom: *Istota i granice wiedzy lekarskiej* (1899), *Chałubiński i obecne zadania lekarskie* (1900), *Zasady poznania lekarskiego* (1902). Stały się one znane i były szeroko dyskutowane, ale też i ostro krytykowane.

Zniechęcony, bez większych perspektyw na pracę naukową bądź prywatną praktykę, przeniósł się w 1902 do Lwowa. Przyjęto go tam życzliwie, nostryfikowano mu bez przeszkód dyplom lekarski, umożliwiono mu też w tymże roku habilitację z patologii ogólnej i doświadczalnej. Nie udało się natomiast B. wygrać konkursu na kierownika Katedry Farmakologii, którą uzyskał wówczas L. Popielski. Niezrażony tym B. przeniósł się na stałe do Lwowa, gdzie popierał go A. Gluziński. Równocześnie uzyskał obywatelstwo austriackie. Latem zazwyczaj wyjeżdżał do Karlsbadu, gdzie wyrobił sobie całkiem dobrze prosperującą praktykę lekarską. Nadal intensywnie pracował naukowo, publikując i dając wykłady

oraz prelekcje. W 1908 uzyskał profesurę nadzwyczajną patologii ogólnej i doświadczalnej na Uniw. Lwowskim.

Nazwisko B. kojarzy się głównie z diagnostycznym zastosowaniem zjawiska grawitacyjnego opadania czerwonych ciałek krwi. Samo zjawisko jako pierwszy opisał w 1647 A. van Leeuwenhoek, lecz nie wysnuł stąd żadnych dalej idących wniosków. W XVIII stuleciu obserwacje W. Hewsona i J. Huntera torowały drogę badaniom nad H. Nassego, który w pierwszej połowie XIX wieku opisał różnice w procesie sedymentacji krwi nieodwółknionej i krwi pozbawionej włókniaka. Dopiero jednak w 2. poł. XIX w. kwestia opadu czerwonych krwinek została ponownie podjęta przez B. Wynikiem jego wieloletnich badań były dwie prace: *Przyczynki do pneumatologii krwi ludzkiej* (1895) oraz *Samoistna sedymentacja krwi jako naukowa i praktyczno-kliniczna metoda badania* (1897). Świadczą one o pierwszeństwie B. w zgłębieniu istoty zjawiska opadu krwinek wraz z uzasadnieniem wykorzystania go do celów klinicznych. W literaturze światowej pierwszeństwo w tej dziedzinie przypisuje się R. Fåhræusowi, który dopiero w 1917 przedstawił swoją metodę pomiaru opadu krwinek opartą na koncepcji tzw. stabilności krwi. Mimo, że sam Fåhræus już w latach 20. uznawał pierwszeństwo B. na tym polu, nazwisko polskiego uczonego nie znalazło właściwej recepcji w świecie. Niemniej, po dziś dzień w Polsce przy standardowym badaniu krwi zawsze w karcie wyników umieszcza się rubrykę OB, choć mało kto pamięta, że skrót ten oznacza Odczyn Biernackiego. Nazwisko B. wiąże się też z opisem objawu znieczulenia nerwu łokciowego przy wiądnie rdzenia (1894), który w literaturze światowej zyskał miano Objawu Biernackiego.

Należy również podkreślić zasługi, jakie wniósł B. na polu filozofii medycyny. We wspomnianych wyżej książkach oraz pracy *Co to jest choroba?* (1905), nie licząc drobniejszych tekstów, zaprezentował swoje poglądy dotyczące natury medycyny, jej celów i metod oraz powinności. Znajdując się pod dużym wpływem koncepcji teoretycznych T. Chałubińskiego i W. Biegańskiego, pokusił się o sformułowanie własnej definicji medycyny. B. pisał trudnym i ciężkim językiem. Nierzadko zmieniał zdanie i nigdy tego nie

uzasadniał. Bywał przy tym kontrowersyjny, np. stwierdzając, że wiedza o chorobach jest dla lekarza rzeczą drugorzędną, bywa nawet zbędną. Medycynę uważał przede wszystkim za sztukę, tj. wykonawstwo lecznicze i chociaż nie negował jej naukowego wymiaru, nie przypisywał mu większego znaczenia. Światy praktyki i teorii w medycynie były dla B. rozdzielne. Dużo miejsca w swoich rozważaniach poświęcał zasadzie przyczynowości, którą słusznie uważał za jedną z kluczowych w medycynie. B., w zgodzie ze swoim dualistycznym modelem medycyny, uznawał dwa rodzaje przyczynowości – racjonalną i empiryczną, i każdej z nich przypisywał odrębną naturę i swoiste cechy. Zjawisko choroby chciał rozpatrywać w płaszczyźnie funkcjonalnej, podobnie jak czynił to Chałubiński. Stworzenie jednolitego modelu choroby było, jego zdaniem, możliwe tylko w teoretycznym wymiarze; w praktyce było niewykonalne.

PSB (W. Szumowski).

R. W. Gryglewski: *Edmund Biernacki*, [w:] *Zasłużeni dla medycyny. Europejczycy związani z polską ziemią/ Distinguished in Their Services to Medicine Europeans from the Polish Soil*, red. J.H. Skalski, R.W. Gryglewski, Poznań 2009, s. 255–259; I. Löwy: *The Polish School of Philosophy of Medicine*, Dordrecht 1990, s. 37–48; *Polska szkoła filozofii medycyny*, Poznań 2010, s. 114–127; „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 1957, nr 1; „Gazeta Lekarska” 1912, nr 32; „Lekarz Wojskowy” 1980, nr 56; „South African Medical Journal” 2006, No. 1. A. Grzybowski, J. Sak, *Setna rocznica śmierci Edmunda Biernackiego (1866-1911) – filozofa medycyny i wynalazcy metody pomiaru szybkości opadania erytrocytów*, „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny” 2011, t. 74, s. 29-36, E. J. Kucharz, *Sto pięćdziesiąta rocznica urodzin Edmunda Faustyna Biernackiego — twórcy testu pomiaru szybkości opadania krwinek czerwonych*, „Forum Reumatol.” 2016 nr 4, s. 194-198.

Ryszard Witold Gryglewski

[Poprzedni](#)
[Następny](#)